Anna Mikulska
Uniwersytet Jagielloński
anna.mikulska.m@gmail.com

Katarzyna Tu
Chińska asystentka kulturowa w Szkole Podstawowej w Mrokowie
karinavictoria@yahoo.com

Wielokulturowość w polskiej szkole – przykłady dobrych praktyk na podstawie doświadczeń Szkoły Podstawowej w Mrokowie

Streszczenie
Współczesne zjawisko migracji w Polsce stawia przed szkołami wyzwania związane z organizacją kształcenia oraz dostosowanie go do potrzeb uczniów pochodzących z innych krajów, ale tak, by nie stracili na tym ich polscy rówieśnicy. Przykładem placówki, w której pojęcie wielokulturowości jest dobrze znane, jest Szkoła Podstawowa w Mrokowie, która od lat prowadzi szereg działań mających na celu lepszą integrację dzieci cudzoziemskich i ich polskich rówieśników. Przedmiotem artykułu będzie przedstawienie specyfiki szkoły oraz prezentacja dobrych praktyk, które polska szkoła może podjąć, aby efektywnie włączać dzieci z doświadczeniem migracyjnym w polski system edukacji.

Słowa kluczowe: szkoła wielokulturowa, integracja, dzieci cudzoziemskie, edukacja w migracji

Summary
Multiculturalism in the Polish school system – examples of good practices based on the experience of the Primary School in Mrokow
Nowadays, the migration phenomenon in Poland confronts schools with challenges related to the introduction and adaptation of new rules to the needs of students coming from other countries and various cultures. The Primary School in Mroków is an example of an institution in which the concept of multiculturalism is practiced. Throughout many years, a series of activities aimed at improving integration of foreign children with their Polish peers have already been undergoing. The purpose of this article will be to present the school's distinctive circumstance and to present the good practices that the Polish schools can implement to effectively integrate migrating children into the Polish education system.

Key words: multicultural school, integration, foreign children, education in migration

1. Dziecko z doświadczeniem migracji w polskiej szkole

W ostatnich latach ze względu na nasilenie się procesów migracyjnych do polskich placówek oświatowych trafia coraz więcej uczniów nieznających polszczyzny. Bariera językowa utrudnia im nie tylko adaptację w nowym środowisku, odnalezienie się w nowej szkole czy nawiązanie przyjaźni z kolegami, lecz przede wszystkim – uczestnictwo w zajęciach szkolnych i osiąganie dobrych wyników w nauce. Pomimo organizowania dodatkowych zajęć z języka polskiego jako obcego oraz zajęć wyrównawczych z innych przedmiotów (łącznie do pięciu godzin tygodniowo)[1] wciąż brakuje rozwiązań, które mogłyby jeszcze lepiej usprawnić proces wdrażania dzieci obcojęzycznych do polskich szkół.

Należy pamiętać, że nie tylko język staje się dla tych dzieci przeszkodą w odnalezieniu się w nowym środowisku, lecz także trudności adaptacyjne, wynikające z innych zachowań oraz obyczajów, które są obce dla ucznia, zwłaszcza pochodzącego z tak odległego kręgu

[1] Art. 94a ust. 4 Ustawy o systemie oświaty.

kulturowego, jak Chiny czy Wietnam. Jest to również przyczyną tak zwanego *szoku kulturowego*. Według Kalervo Oberga, autora koncepcji tego zjawiska, „w zmniejszeniu lub zneutralizowaniu działań szoku kulturowego kluczową rolę odgrywa nauczenie się języka kraju przyjmującego oraz otwarte, przyjazne kontakty z ludźmi" (Oberg 2006: 145).

Dzieci przybywające z zagranicy wnoszą do polskiej szkoły różne wyzwania pedagogiczne i dydaktyczne. Ważne jest zatem, aby umożliwić im jak najłatwiejsze zetknięcie się z nową rzeczywistością, przy jednoczesnym nabywaniu kompetencji międzykulturowych ich polskich rówieśników (Ślusarczyk i in. 2016: 7). Dlatego też praca z dziećmi obcojęzycznymi powinna przebiegać dwutorowo. Z jednej strony zadaniem nauczyciela powinno być nauczanie języka polskiego jako obcego i wspieranie przyjmowania postaw i zachowań prospołecznych przez dzieci migrujące. Z drugiej zaś uczenie polskich uczniów tolerancji i zachęcanie ich do integracji oraz poznania nowych kultur i obyczajów. Takie połączenie dwóch strategii daje możliwość lepszej integracji dzieci ze społecznością szkolną i lokalną (tamże).

Dlatego też należy pamiętać, że w procesie wdrażania uczniów kluczową kwestią, oprócz procesu nauczania, jest również szereg rozwiązań, które szkoła powinna wprowadzać, aby stawać się coraz bardziej wielokulturową.

2. Specyfika szkoły wielokulturowej

Według UNESCO podstawowe funkcje współczesnej szkoły kryją się w haśle: „Uczyć się, aby wiedzieć, działać, być i żyć wspólnie" (Delors J. (red.) 1996). Szkoła powinna być więc miejscem wspierającym wielokulturowość i otwartość na szeroko pojętą „inność" (Biernacka-Langier 2010: 10), w której kształci się uczniów w duchu wzajemnej tolerancji i akceptacji, szacunku do innych kultur i religii oraz w przełamywaniu uprzedzeń – tak ważnych postaw w edukacji międzykulturowej.

Należy pamiętać, że dziecko migrujące „nosi w sobie" kulturę kraju, w którym wyrosło, i nie zawsze ma świadomość, iż jego zachowanie może być odmienne od przyjętego w polskiej szkole (Białek (red.) 2015: 12). Kinga Białek w publikacji *Międzykulturowość w szkole* wymienia czynniki, które mogą wpłynąć na sytuację dzieci, reprezentujących odmienną kulturę, a uczących się w polskiej szkole:

- poziom znajomości języka polskiego;
- różnice między systemami edukacji w Polsce i kraju pochodzenia dziecka;
- status prawny dziecka i rodzica;
- uwarunkowania psychologiczne i rozwojowe (np. trauma, zaburzenia rozwojowe, językowe, różnice indywidualne – temperament i osobowość ucznia);
- różnice kulturowe (np. wartości – m.in. postrzeganie edukacji w różnych kulturach, znaczenie pojęć – „dobry uczeń" itp.);
- proces adaptacji kulturowej (np. szok kulturowy, strategie akulturacji, stosunek społeczeństwa większościowego do mniejszości);
- kompetencje nauczycieli oraz ich umiejętności w zakresie pracy z klasą wielokulturową;
- kompetencje społeczne i kulturowe rówieśników.

Każdy czynnik w mniejszym lub większym stopniu może utrudnić dzieciom integrację i lepsze odnalezienie się w nowej dla nich rzeczywistości, dlatego przed polską szkołą stoi wyzwanie łagodzenia oraz rozwiązywania wszelkich konfliktów, które mogłyby przeszkodzić w zintegrowaniu obu środowisk, zarówno dzieci obcojęzycznych, jak i ich polskich rówieśników.

Takimi sprawdzonymi rozwiązaniami może poszczycić się jedna ze szkół pod Warszawą, gdzie w roku szkolnym 2017/2018 prawie 19% społeczności uczniowskiej stanowili uczniowie cudzoziemscy (głównie Chińczycy i Wietnamczycy). Szkoła od kilku lat sukcesywnie spełnia wymogi szkoły otwartej na wielokulturowość.

3. Wielokulturowość w realiach w polskiej szkoły – przykłady dobrych praktyk

Szkoła Podstawowa w Mrokowie w gminie w Lesznowola pod Warszawą jest miejscem, gdzie pojęcie „wielokulturowość" znajduje swoje praktyczne odzwierciedlenie, gdyż z roku na rok w szkole wzrasta liczba cudzoziemców. Są to uczniowie głównie chińskiego i wietnamskiego pochodzenia, ale także Ukraińcy, Armeńczycy, a od tego roku również Hindusi. Statystyki prowadzone przez sekretariat szkoły pokazują, że w szkole przybywa dzieci z doświadczeniem migracji, zarówno w wieku przedszkolnym, jak i starszym. W roku szkolnym 2010/2011 w szkole było 17 uczniów cudzoziemskich. W ciągu kilku kolejnych lat ich liczba stopniowa rosła, aby w obecnym roku szkolnym osiągnąć liczbę 126, w tym najwięcej w szkole podstawowej. Taki wynik sprawia, że liczba dzieci z doświadczeniem migracji w szkole osiągnęła 19%.

Liczba obcokrajowców w Szkole Podstawowej w Mrokowie

Tabela 1. Liczba uczniów cudzoziemskich w szkole z podziałem na lata szkolne

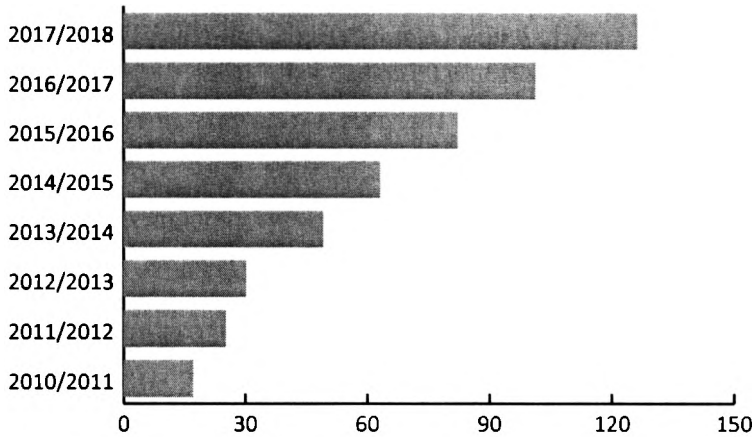

Źródło: oprac. własne na podstawie danych ze szkoły.

Szkoła, w obliczu wyzwania wielokulturowości, już od samego początku podjęła kroki mające na celu stworzenie uczniom z doświadczeniem migracji jak najlepsze warunki do adaptacji w nowym środowisku. Kiedy dzieci było coraz więcej, szkoła wystąpiła do lokalnych władz samorządowych o wsparcie. Pomocy udzieliły także Fundacje: Świat na Wyciągnięcie Ręki, Edukacji Międzykulturowej, Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej oraz Stowarzyszenie Edukacji i Postępu STEP[2]. Dzięki ich pomocy szkoła mogła zrealizować kilka projektów, które niewątpliwie umożliwiły lepszą integrację dzieci.

3.1. Dotychczasowe działania – wybrane projekty oraz cele

1. Projekt „Moi sąsiedzi pochodzą z Azji"

Czas trwania: 03.2007-06.2008.

Cel: rozwój wrażliwości kulturowej u uczniów oraz zdobycie przez nich umiejętności współpracy w klasie wielokulturowej.

Przebieg działań: cykl 8 warsztatów skierowanych do grup: przedszkolnej, szkolnej i gimnazjalnej.

2. Projekt „Poznajmy się – Lesznowola gminą wielu kultur"

Czas trwania: 26.03.2013-30.06.2014.

Cel:

1) Budowanie integracji kulturowej polskich przedszkolaków i uczniów z dziećmi pochodzącymi z Azji.
2) Kształtowanie postaw równości i otwartości poprzez naukę rozwiązywania konfliktów na tle kulturowym w szkole i klasie wielokulturowej oraz przeciwdziałania im.
3) Budowanie dialogu międzykulturowego poprzez wsparcie nauczycieli w pracy z klasą, grupą wielokulturową.

---

[2] Więcej na temat działalności tych organizacji: [on-line] http://swiaty.org.pl/; [on-line] http://ffrs.org.pl/; http://miedzykulturowa.org.pl/; [on-line] http://www.2b.art.pl/index.php?LANG=pl&struct=2.

Przebieg działań:

1) Warsztaty dla przedszkolaków oraz uczniów szkoły podstawowej uczęszczających do wszystkich pięciu szkół w gminie Lesznowola (cztery warsztaty dla każdej klasy). Głównym celem warsztatów było uwrażliwienie kulturowe dzieci oraz przygotowanie do życia i nauki w środowisku wielokulturowym.
2) Szkolenia dla nauczycieli ze szkół na terenie Gminy Lesznowola (w sumie 10 szkoleń, w których wzięło udział ponad 100 nauczycieli). Głównym celem szkoleń było nabycie i rozwój kompetencji nauczycieli w zakresie pracy z klasą wielokulturową.
3) Opracowanie poradnika szkolnego dla uczniów cudzoziemskich i ich rodziców, prezentującego polski system edukacji oraz zwyczaje panujące w polskiej szkole. Poradnik został przetłumaczony na języki wietnamski i chiński.

Ryc. 1: Poradnik dla rodziców w językach: polskim oraz chińskim

3. Projekt „Wielokulturowa szkoła w gminie Lesznowola"
Czas trwania: 01.02.2014-30.06.2015.
Cel:
1) Zwiększenie zdolności szkoły w zakresie planowania polityki wielokulturowej oraz w zakresie tworzenia środków służących integracji obywateli państw trzecich.
2) Zwiększenie kompetencji interkulturowych personelu szkoły i polskich uczniów. Budowanie dialogu międzykulturowego poprzez wsparcie nauczycieli w pracy z klasą, grupą wielokulturową.
3) Ułatwienie obywatelom państw trzecich procedury przyjmowania ich dzieci do szkoły polskiej i pomoc w ich funkcjonowaniu w szkole polskiej.

Przebieg działań: projekt był skierowany w szczególności do nauczycieli i uczniów w ZSP Mroków, gdzie w roku szkolnym 2014/2015 było już 63 uczniów z doświadczeniem migracji. Dzięki niemu zostały zrealizowane poniższe działania:
1) Zatrudnienie w szkole asystentów kulturowych – Katarzyny Tu jako wsparcia dla uczniów chińskich i Nguyen Van Kinh jako wsparcia dla uczniów wietnamskich. Rolą asystentów była pomoc w kontakcie pomiędzy uczniami obcojęzycznymi i ich rodzicami a szkołą.
2) Przeprowadzenie konsultacji kulturowych dla nauczycieli i pracowników szkoły – celem było wsparcie merytoryczne nauczycieli w pracy z klasą wielokulturową. Zajęcia prowadziły trenerki z Fundacji Świat na Wyciągnięcie Ręki.
3) Organizacja szkolenia dla nauczycieli „Prawa ucznia cudzoziemskiego w polskiej szkole". Uczniowie chińscy i wietnamscy brali udział w dodatkowych lekcjach języka polskiego.
4) Przetłumaczenie na języki chiński i wietnamski dokumentów szkolnych, niezbędnych w komunikacji z rodzicami – zgody, upoważnienia, zaświadczenia.
5) Przeprowadzenie w szkole warsztatów mających na celu rozwiązanie problemów społeczno-kulturowych oraz ułatwienie adaptacji kulturowej w szkole przez uczniów cudzoziemskich.

6) Organizacja pod koniec roku szkolnego forum nauczycielskiego, którego celem była wymiana doświadczeń z zakresu pracy w wielokulturowej szkole.

4. Projekt „Minirozmówki po polsku"
Czas trwania: 10.2014-07.2015.
Cel: organizacja 15 warsztatów twórczych – fotograficznych dla 20 gimnazjalistów (polskich, wietnamskich i chińskich) z Zespołu Szkół Publicznych w Mrokowie, w czasie których przy pomocy metod projektów stworzono obrazkową grę minirozmówki.
Przebieg działań:
1) Opracowanie gry wspierającej naukę języka polskiego dla uczniów z Chin i Wietnamu we wszystkich szkołach na terenie gminy Lesznowola.
2) Zorganizowanie imprezy integracyjnej dla społeczności szkolnej oraz wystawy prac uczestników projektu.
3) Cykl ośmiu warsztatów skierowanych do każdej grupy przedszkolnej, szkolnej i gimnazjalnej.

5. Projekt „Pracownia językowo-kulturowa"
Czas trwania: 12.2015-06.2016.
Cel:
1) Kontynuacja i uzupełnienie działań z poprzedniego projektu.
2) Rozwijanie u uczniów wrażliwości kulturowej oraz zdobywanie przez nich umiejętności współpracy w klasie wielokulturowej.
3) Stworzenie uczniom pochodzącym z Azji możliwości nabywania umiejętności funkcjonowania w środowisku odmiennym kulturowo (umiejętności językowo-kulturowych).
4) Kontynuacja działań mających na celu integrację uczniów z doświadczeniem migracji z uczniami polskimi.
Przebieg działań:
1) Przeprowadzenie cyklu 40 warsztatów językowo-kulturowych dla uczniów z Chin i Wietnamu.

2) Zakupienie do biblioteki szkolnej słowników polsko-chińskich i polsko-wietnamskich oraz książek do nauki języka polskiego jako obcego.
3) Zakupienie do biblioteki szkolnej książek związanych z tematyką wielokulturowości oraz edukacji międzykulturowej.
4) Wydanie publikacji wspierającej naukę języka polskiego o elementy kultury polskiej dla uczniów cudzoziemskich, podejmujących naukę w polskiej szkole.

3.2. Sprawdzone rozwiązania szkolne

3.2.1. Dodatkowe zajęcia z języka polskiego jako obcego oraz środki na dofinansowanie studiów podyplomowych dla nauczycieli

Szkoła od kilku lat sukcesywnie prowadzi zajęcia z języka polskiego jako obcego dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym oraz starszych. W tym roku zorganizowano siedem grup językowych (początkujących oraz zaawansowanych), z których każda liczy około ośmiu-dziewięciu uczniów. Zajęcia prowadzą wykwalifikowani nauczyciele języka polskiego jako obcego. Dodatkowo nauczyciele uczący w szkole mogą starać się o dofinansowanie studiów podyplomowych z zakresu nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego. Przy wsparciu dyrekcji szkoły w tym roku kwalifikacje niebawem uzyska trzech nauczycieli, a dwóch kolejnych planuje rozpocząć studia od października. Należy podkreślić, że kwalifikacje do nauczania tego przedmiotu przydatne będą nie tylko na zajęciach z cudzoziemcami, ale także z polskimi uczniami.

3.2.2. Rola asystentów kulturowych

Kolejnym sprawdzonym rozwiązaniem w szkole okazało się zatrudnienie osób, które dzięki znajomości języka kraju pochodzenia uczniów są cenną pomocą, zarówno dla dzieci i ich rodziców, jak i nauczycieli. Współpraca asystentów kulturowych ze szkołą trwa nieprzerwanie od 2014 roku. Początkowo byli oni zatrudnieni na rok przez Fundację na rzecz Różnorodności Społecznej w ramach projektu europejskiego. Ich pomoc okazała się nieoceniona, dlatego też dyrekcja szkoły, w porozumieniu z lokalnymi władzami samorządowymi, od września 2015 roku zatrudnia ich jako pełnoprawnych pracowników placówki. Obecnie, ze względu na dużą liczbę uczniów cudzoziemskich, w szkole zatrudnionych jest dwóch asystentów wietnamskich i dwóch chińskich. Pomagają oni nauczycielom i innym pracownikom szkoły zrozumieć specyfikę funkcjonowania dzieci cudzoziemskich, rozwijać kompetencje międzykulturowe oraz dostosować treści i metody do potrzeb uczniów oraz ich rodziców (Błeszyńska 2010: 4). Dzięki ich pracy i zaangażowaniu środowisko szkolne staje się bardziej przyjazne dla uczniów odmiennych kulturowo.

Asystenci kulturowi muszą wykazać się nie tylko umiejętnościami językowymi, komunikacyjnymi i mediacyjnymi, ale również znajomością procedur formalnych oraz wysokim współczynnikiem empatii, odpowiedzialności i kreatywności. Wynika to z konieczności wspierania dzieci i rodziców w formie kompleksowej, na różnych etapach procesu integracyjnego.

Po pierwsze, wsparcie jest wymagane na etapie rekrutacji i komunikacji ze szkołą. Asystenci pomagają rodzicom w wypełnieniu wniosku rekrutacyjnego oraz kompletowaniu wymaganych dokumentów potrzebnych do przyjęcia dziecka do szkoły. Dodatkowo udzielają im informacji o systemie edukacji w Polsce, wymogach formalnych oraz zasadach panujących w polskiej szkole. Jest to konieczne, gdyż postrzeganie roli szkoły oraz obowiązków i praw rodziców jest zróżnicowanie kulturowo. Przykładem są formalności związanie z wyrażaniem zgody rodziców na dodatkowe działania w szkole, takie jak

zwalnianie dziecka z zajęć czy usprawiedliwiania jego nieobecności na lekcjach.

Rodzice z doświadczeniem migracji w większości nie znają języka polskiego, więc uczęszczanie na liczne zebrania rodziców przed pojawieniem się w szkole asystentów kulturowych wiązało się u nich ze stresem i nieporozumieniami komunikacyjnymi. Obecnie asystenci uczestniczą w takich zebraniach jako tłumacze.

Po drugie, asystenci kulturowi wspierają dzieci i młodzież w nabywaniu kompetencji językowych, zarówno na etapie komunikacji codziennej, jak i zrozumienia języka przedmiotowego (języka szkolnej edukacji). Asystenci uczestniczą w zajęciach szkolnych, czyli wspierają uczniów podczas lekcji historii, przyrody czy języka polskiego. Prowadzą z nimi także zajęcia pozalekcyjne[3].

Po trzecie, asystenci kulturowi wspierają integrowanie się dzieci cudzoziemskich z rówieśnikami polskimi oraz pomagają w kształtowaniu wśród nauczycieli, pracowników szkolnych i uczniów postaw równości i otwartości w stosunku do „inności". Pomagają też w tworzeniu środowiska otwartego, wykazującego się empatią i antydyskryminacją. Dlatego też w szkole organizowane są różnego rodzaju działania integracyjno-kulturowe, takie jak wymiany językowe, przedstawienia teatralne i wydarzenia kulturowe, na przykład obchody Nowego Roku Księżycowego lub Dni Wielu Kultur.

---

[3] Przytoczyć tu można sytuację chłopca, który po przybyciu do szkoły został zakwalifikowany do klasy czwartej. Chłopiec nie znał nawet podstawowych zwrotów z języka polskiego i przez pierwsze miesiące obserwowano u niego objawy szoku kulturowego. Chodził po korytarzach smutny, zgarbiony, na widok nauczycieli chował się za drzwiami i często reagował agresywnie w kontaktach z rówieśnikami, ponieważ nie znał polskiej kultury i zasad szkolnych. Chłopiec otrzymał wsparcie asystenta oraz uczęszczał na dodatkowe zajęcia z języka polskiego jako obcego w szkole i poza nią. Zmiana w jego zachowaniu była widoczna po wakacjach. Powrót do „nieobcego" już środowiska, w połączeniu ze zwiększoną kompetencją językową sprawiły, że chłopiec uśmiechał się, był bardziej otwarty na kontakty z nauczycielami i rówieśnikami, chętniej używał języka polskiego w komunikacji z wszystkimi w szkole.

3.2.3. Pedagog kulturowy – jego funkcje i zadania

Od września 2016 roku szkoła w Mrokowie zatrudnia pedagoga kulturowego z wieloletnią praktyką pedagogiczną. Jego podstawowym zadaniem jest praca indywidualna i grupowa z uczniami cudzoziemskimi, mająca na celu wspieranie tych dzieci, pomoc w adaptacji, wyjaśnianie różnic kulturowych, niwelowanie stresu szkolnego i monitorowanie postępów w nauce oraz frekwencji. Pedagog kulturowy współpracuje z nauczycielami (zwłaszcza z wychowawcami klas), specjalistami szkolnymi, asystentami kulturowymi i rodzicami w zakresie adaptacji i usprawniania funkcjonowania uczniów cudzoziemskich w szkole. Do innych zadań pedagoga kulturowego należy troska o dobre relacje pomiędzy uczniami polskimi i cudzoziemskimi. Jest odpowiedzialny za realizację projektów przedstawiających walory kultury krajów pochodzenia naszych uczniów cudzoziemskich. Promuje i wyjaśnia podstawowe aspekty kultury polskiej i ich znaczenie w życiu codziennym. Pedagog kulturowy jest rzecznikiem i adwokatem uczniów cudzoziemskich oraz ich pierwszym opiekunem w szkole. Pokój, w którym pracuje, jest miejscem zajęć, spotkań i konsultacji, ale także przestrzenią, w której w bezpieczny, bezpośredni sposób uczniowie cudzoziemscy mogą otrzymać pomoc, opiekę i wsparcie.

3.2.4. Klasa przygotowawcza dla uczniów z doświadczeniem migracyjnym

Szkoła Podstawowa w Mrokowie prawdopodobnie jako jedna z niewielu placówek oświatowych w Polsce podjęła decyzję o utworzeniu klasy przygotowawczej. Jej powstanie umożliwiła ostatnia ustawa o reformie oświaty z września 2016 roku[4]. Dyrekcja szkoły po uzyskaniu zgody

[4] Jest przeznaczony dla uczniów niebędących oraz będących obywatelami polskimi, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym, by mogli bez przeszkód uczestniczyć w zajęciach szkolnych. W założeniu klasa ma więc gromadzić dzieci z trudnościami komunika-

lokalnych władz samorządowych w marcu 2017 roku (czyli w połowie roku szkolnego) zorganizowała klasę przygotowawczą dla siedmiu uczniów, którzy trafili do szkoły już w trakcie roku szkolnego. Dla tych dzieci ułożono nowy plan zajęć, przydzielono im wychowawcę[5], zaangażowano asystentów kulturowych, którzy uczestniczyli w zajęciach i wspierali nauczycieli przedmiotowych w prowadzeniu zajęć w języku edukacji szkolnej (ang. *academic language*).

W celu sprawdzenia, jak nowe regulacje prawne sprawdziły się w warunkach szkolnych, czyli jak przebiegało nauczanie w języku szkolnej edukacji, przeprowadzono ankietę wśród nauczycieli uczących w klasie przygotowawczej w szkole w Lesznowoli w czerwcu 2017 roku, czyli trzy miesiące od utworzenia oddziału przygotowawczego[6]. Potwierdziła ona słuszność decyzji o utworzeniu klasy przygotowawczej i zachęciła do jej kontynuacji. W obecnym roku szkolnym do klasy uczęszcza 11 uczniów z doświadczeniem migracji. W planach jest także podjęcie działań nad zgłębianiem pojęcia języka edukacji szkolnej w praktyce.

3.2.5. Dni Integracji (Wielokulturowości)

Ostatnim ważnym działaniem, które od trzech lat sukcesywnie organizuje Szkoła Podstawowa w Mrokowie, są Dni Integracji. Pierwszy raz wydarzenie było podzielone na trzy etapy. Rozpoczęła je gra terenowa „Szkoła bez granic", w której dzieci mogły się wcielić w rolę projektantów międzykulturowych, stworzyć ubiór dla swojego regionu (Polska, Chiny, Wietnam), wziąć udział w lekcji chińskiego i wietnam-

---

cyjnymi oraz adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego (szerzej: Dz. U. § 17. Ust. 4 z 13.09.2016).

5 Nie była to przypadkowa osoba, lecz pedagog kulturowy, który znał potrzeby i specyfikę pracy z takimi dziećmi.

6 Wnioski z ankiet oraz więcej na temat polszczyzny jako języka akademickiego zob. Mikulska 2017.

skiego czy posłuchać legend chińskich, wietnamskich. Gra terenowa dała dzieciom możliwość poznania kultur chińskiej i wietnamskiej poprzez doświadczenie oraz dobrą zabawę[7].

Dla dzieci starszych oraz młodzieży zorganizowano warsztaty dotyczące promocji kultury, literatury i obyczajów chińskich oraz wietnamskich, ale także uświadamiające im uniwersalne normy i wartości, wspólne dla trzech kultur. Była to też dobra okazja do integracji rówieśniczej. Warsztaty dotyczyły między innymi filozofii, języka, kuchni, sztuki, sztuk walki i astrologii[8]. Tego dnia na szkolnych korytarzach można było obejrzeć także wystawę uczniowskich prac plastycznych[9].

Podsumowanie projektu było okazją do podzielenia się wrażeniami z zajęć warsztatowych oraz uczestnictwa w cyklu występów artystycznych „Azja w poezji, muzyce, pieśni i tańcu"[10]. Występy artystyczne przeplatały się z utworami czytanymi i recytowanymi w różnych językach – występy zostały przygotowane w ramach cyklu „Pięknie czytamy nie tylko po polsku". Dużą atrakcją dla widowni i ogromnym przeżyciem dla młodych aktorów okazała się inscenizacja baśni *Szewczyk Dratewka*. W przedstawieniu tym występowały wyłącznie dzieci pochodzenia azjatyckiego, które musiały poradzić sobie z opanowaniem tekstu, ruchem scenicznym i tremą. Życzliwe przyjęcie przedstawienia przez publiczność dostarczyło początkującym szkolnym aktorom wiele radości i satysfakcji.

---

7 Szczególnie miło uczniowie wspominają próby jedzenia pałeczkami, projektowanie stroju oraz próbę wypowiadania słów w językach wietnamskim i chińskim.

8 Wybrane tytuły warsztatów: „Azjatycka filozofia zdrowia", „Moja chińska szkoła", „Azja nie tylko w sztuce – Pracownia znaków chińskich i wystawa prac plastycznych", „Azjatycki kalendarz/horoskop", „Akwarelowa kreskówka z Chin", „Tańcząca Opowieść", „Z legendą dookoła świata", „Zmierz się z walkami Wschodu", „Azja od kuchni – prezentacja przypraw azjatyckich".

9 Inspiracją do wystawy była książka Łukasza Wierzbickiego *Machiną przez Chiny* (2014).

10 Szczególnym zainteresowaniem cieszył się taniec z wachlarzami.

W kolejnych latach tradycja organizowania Dni Integracji (Dnia Wielu Kultur) pod hasłem „Jedna Szkoła, Wiele Kultur" jest kontynuowana w różnych formach.

Innym ważnym wydarzeniem w życiu szkoły było nadejście Nowego Roku Księżycowego[11]. Z tej okazji odbyła się uroczysta akademia. Wydarzenie to miało charakter integracyjny i poznawczy. Dzieci chińskie i wietnamskie z kilkunastu klas przedstawiły *Legendę o powstaniu kalendarza księżycowego*[12]. Po życzeniach złożonych przez dyrekcję szkoły i asystentów kulturowych nastąpiła prezentacja chińskich i wietnamskich utworów instrumentalnych oraz wokalnych w wykonaniu uczniów cudzoziemskich z różnych klas. Na końcu wszyscy zostali obdarowani złotymi czekoladowymi monetami w tradycyjnych czerwonych kopertach z nadrukiem w postaci życzeń świątecznych. Uroczysty nastrój tego dnia podkreślały elementy ubioru uczniów i nauczycieli w tradycyjnej kolorystyce czerwieni, złota i różu. Kolejne legendy i tradycje związane z obchodami Księżycowego Nowego Roku są przedstawiane corocznie.

Warto wspomnieć, że szkołę odwiedzają też liczni goście, między innymi z antypodów i Nowej Zelandii.

---

[11] Nowy Rok Księżycowy jest największym świętem dla Chińczyków, Wietnamczyków i wielu mieszkańców innych azjatyckich państw. Jest to jednocześnie azjatyckie Święto Wiosny. Chiński Nowy Rok odbywa się zwykle na przełomie stycznia i lutego.

[12] Grający wcielili się w role 13 zwierząt, które wzięły udział w zawodach ogłoszonych przez Jadeitowego Cesarza, polegających na przemierzeniu rzeki o rwącym nurcie. Były to: mysz, byk, smok, tygrys, kogut, koza, wąż, królik, pies, małpa, koń i świnia. Zwierzęta te, jako zwycięzcy zawodów, weszły na stałe do kalendarza księżycowego. W zawodach brał udział także kot, który zepchnięty z grzbietu byka przez przebiegłą myszkę, nie ukończył wyścigu i nie wszedł do kalendarza.

4. Podsumowanie

Zespół Szkół w Mrokowie w gminie Lesznowola pod Warszawą to przykład placówki wielokulturowej, gdyż prawie 19% tutejszych uczniów stanowią dzieci chińskiego i wietnamskiego pochodzenia. Szkoła ta od kilku lat uzyskuje dotacje na szkolenie nauczycieli, warsztaty z wielokulturowości dla dzieci, a także na prowadzenie innych działań mających na celu integrację uczniów[17]. Doświadczenia Szkoły Podstawowej w Mrokowie pokazują, że sprawdzonymi działaniami promującymi otwartość szkoły okazały się:

- Korzystanie z projektów europejskich oraz pomoc organizacji wspierających wielokulturowość.
- Prowadzenie dodatkowych zajęć z języka polskiego jako obcego.
- Dofinansowanie studiów podyplomowych dla nauczycieli w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego.
- Zatrudnienie asystentów kulturowych.
- Klasa przygotowawcza dla uczniów z doświadczeniem migracji.
- Organizowanie Dni Wielokulturowości i innych integracyjnych wydarzeń kulturalnych.

Wszystkie powyższe działania sprawiły, że placówka oprócz stwarzania dzieciom lepszych warunków do integracji dba także o to, aby dzieci chińskie i wietnamskie nabywały kompetencje w polszczyźnie bez szkody dla ich języka ojczystego[13]. Działania integracyjne mają korzystny wpływ na poczucie wspólnoty, budowanie dialogu międzykulturowego czy przeciwdziałanie konfliktom na tle kulturowym w szkole.

W 2017 roku szkoła otrzymała Certyfikat „Szkoła Otwarta na Wielokulturowość" w konkursie zorganizowanym przez Studium Prawa Europejskiego.

W przyszłości szkoła planuje kontynuować swoje działania, a szczególnie będzie się koncentrować na rozwijaniu, organizacji i funkcjo-

---

[13] Dzięki temu nie występuje tutaj zjawisko artycji języka mniejszościowego opisywane przez Laskowskiego (2009: 17).

nowaniu oddziału przygotowawczego oraz nauczaniu języka szkolnej edukacji (ang. *academic language*).

Bibliografia

Białek K. (red.) (2015), *Międzykulturowość w szkole. Poradnik dla nauczycieli i specjalistów*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa.

Biernacka-Langier A. i in. (2010), *Ku wielokulturowej szkole w Polsce. Pakiet edukacyjny z programem nauczania języka polskiego jako drugiego dla I, II i III etapu kształcenia*, [on-line] http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/doccontent?id=759, 1 X 2017.

Błeszyńska K. (2010), *Dzieci obcokrajowców w polskich ośrodkach oświatowych – perspektywa szkoły – raport z badań*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa, [on-line] http://www.hfhr.org.pl/wielokulturowosc/documents/doc_204.pdf.

Delors J. (ed.) (1996), *Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. Learning: the Treasute Wihtin*, [on-line] http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/doccontent?id=759, 1 X 2017.

Laskowski R. (2009), *Język w zagrożeniu. Przyswajanie języka polskiego w warunkach polsko-szwedzkiego bilingwizmu*, Universitas, Kraków.

Mikulska A. (2017), Język szkolnej edukacji – propozycje zmian systemowych w polskiej szkole w obliczu współczesnych zmian migracyjnych (w przygotowaniu).

Oberg K. (2006), *Cultural Schock: Adjustment to New Cultural Environments*, „Transkulterelle Psychiatrie", s. 141-146, [on-line] http://www.agem-ethnomedizin.de/download/cu29_2-3_2006_S_142-146_Repr_Oberg.pdf, 1 X 2017.

Ślusarczyk M. i in. (2016), *Rodziny czasem wędrują... nawet bardzo daleko. Program pilotażowy zajęć edukacji wielokulturowej dla dzieci ze szkół podstawowych*, [on-line] http://www.transfam.socjologia.uj.edu.pl/documents/32445283/0/program+pilota%C5%BCowy/11943a58-6db5-48a8-9f12-e865eb9f115d, 1 X 2017.

Wierzbicki Ł. (2014), *Machiną przez Chiny*, Wydawnictwo Poradnia K, Kraków.